ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
**TÜRK TARİH KURUMU YAYINLARI**
VIII. Dizi - Sayı 8[a]

# OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE FİLİSTİN SEMPOZYUMU

## 28-29 KASIM 2013, ANKARA

## BİLDİRİLER

1. Cilt

TÜRK TARİH KURUMU
ANKARA, 2014

# I

# JABOTİNSKY, SİYONİZM VE OSMANLI DEVLETİ

*Yrd. Doç. Dr. Mahmut SALİHOĞLU*
*İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Dinler Tarihi Anabilim Dalı*

1880 yılında Odesa'da orta halli bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Vladimir Zeev Jabotinsky, görüşleri ve faaliyetleriyle Siyonizm tarihinde önemli bir rol oynamıştır. Bar Kohba ayaklanmasından (M.S. 132 – 135) yaklaşık iki bin yıl sonra, tamamen Yahudilerden oluşan bir askeri birlik oluşturma fikrini ortaya atan ve bunun gerçekleşmesi için mücadele eden Jabotinsky modern dönemde Yahudi milliyetçiliğinin önemli simalarından biri haline gelmiştir. Ana akım Dünya Siyonist Örgütü içerisinde radikal önerileriyle dikkat çeken Jabotinsky, Revizyonist Siyonizmin fikir babalığını ve liderliğini yapmıştır. Jabotinksy, İsrail devleti kurulduktan sonra politik arenada milliyetçi görüşleri savunan partilerin ilham kaynağı olmuştur.

Jabotinsky'nin Siyonist dava ile ilgilenmesi belli bir süreç sonunda gerçekleşmiştir. Rusya'nın çeşitli bölgelerindeki Yahudilerin 1903'ten sonra yaşadıkları Yahudi karşıtı tecavüzler (*pogrom*) genç Jabotinsky'nin Yahudi sorununun boyutlarını görmesine sebep olmuş ve bunun bir sonucu olarak Siyonist harekete katılmıştı.[1]

Kısa zamanda Siyonist hareket içinde aranır bir konuşmacı haline gelen Jabotinsky Siyonist ideolojiyi anlatmak üzere Rusya'yı dolaşan profesyonel bir aktivist olarak çalışmaya başlamıştı.[2] O dönemde Rusya'da devrimci hareketlerin etkisi Yahudi gençler arasında oldukça yaygındı. Muhafazakarlar tarafından temsil edilen Siyonist hareket, devrimci hareketlerle kıyaslandığında gençler için çok da cazip değildi.

Jabotinsky 1904'te Basel'deki 6. Siyonist Kongresi'ne katılmış ve son günlerini yaşayan Herzl'den çok etkilenmişti.[3]

Rusya'da Kishinev'de yaşanan tecavüzlere ve bunların arkasında resmi makamların olması şüphesine rağmen Herzl, kongre öncesi Rus içişleri bakanı Plehve ile görüşmüş ve Siyonist harekete desteğini açıklamasını istemişti. Plehve, göçü savundukları sürece Siyonist harekete sempati ile baktıklarını fakat önemli sayıda Yahudinin Çar karşıtı devrimci harekete katıldığını tespit ettiklerini belirtmişti. Plehve, her halükarda çabalarını göç konusuna tahsis etmeleri ve imparatorluk içinde Yahudilerin ulusal haklarından bahsetmemeleri şartıyla Siyonist hareketi desteklemeyi kabul etmişti.[4] Basel'deki kongrede konu gündeme gelince Herzl'i savunan tek delege taktik ile ahlaki olanı ayırmanın önemini vurgulayan Jabotinsky olmuştu.[5] Ancak bu durum, Britanya'nın Herzl'e yaptığı Uganda'da otonom bir Yahudi kolonisi kurma teklifi karşısında Jabotinsky'nin Herzl'e muhalefet etmesine engel olmamıştı.[6]

Jöntürk hareketinin iktidara gelmesi Osmanlı'nın tarihi rakibi Rusya'da dikkatle izleniyordu. Jabotinsky, 1909'da günlük *Rus* gazetesinin İstanbul muhabiri olarak çalışmaya başladı. İstanbul'dan gönderdiği haber ve röportajlar Rus Siyonist önderlerinin dikkatini çekmişti.[7] Dünya Siyonist Örgütü tarafından lobi faaliyetlerinde bulunmak ve İbranice, Fransızca ve Ladino[8] dillerinde Siyonist neşriyat yapmak için İstanbul'da çalışmak üzere görevlendirildi.[9] Herzl'den sonra Dünya Siyonist Örgütü'nün başkanı olan David Wolffsohn ile yaşadığı bir sorun üzerine İstanbul'dan ayrıldı.[10]

Jabotinsky'nin Siyonist hareket içerisinde sivrilmesi I. Dünya Savaşı sırasında oldu. Her ne kadar Rus Yahudi çevrelerinde tanınmış olsa da Jabotinsky, dünya Yahudilerince bilinen bir şahsiyet değildi. Osmanlı Devleti'nden Filistin'i kurtarmak için Britanya'nın yanında savaşacak bir Yahudi Lejyonu oluşturma fikri ile Jabotinsky Dünya Siyonist Örgütü'nde öne çıkmıştır. Jabotinsky, savaşın Osmanlı devletininin sonu olacağına kanaat getirmişti. Savaş sonrası yazdığı şu cümleler onun yaklaşımını özetler mahiyettedir: "Herkesten çok Türkiye'nin, bu savaşın faturasını ödeyeceği konusunda her hangi bir tereddüdün olmasını anlamakta güçlük çekiyorum. Bundan bir an için bile şüphe etmedim, edemezdim de. Taş ve demir ateşe dayanabilir ama ahşap ev mutlaka yanar ve hiç bir mucize onu kurtaramaz."[11]

Herzl'den beri devam eden ve Osmanlı yönetimi ile iyi

geçinip karşılıklı menfaatler prensibine dayanan bir diplomasiyi savunan Dünya Siyonist Örgütü'nün resmi politikasından farklı olarak Jabotinsky, büyük Avrupa güçleri ile işbirliği yapmayı ve savaşta aktif olarak Osmanlı'ya karşı savaşmayı Siyonist hareketin başarısı için gerekli görüyordu. Bunun için de herhangi bir şekilde Britanya yanında savaşa katılacak Yahudi Lejyonu planını gerçekleştirmeyi Jabotinsky kendisine hedef edinmişti.

Siyonist ideolojinin etkisiyle dünyanın çeşitli yerlerinden, özellikle de antisemitizmin yaygın olarak yaşandığı Rusya'dan Osmanlı hakimiyetindeki Filistin'e göçler yaşanıyordu. Osmanlı yönetimi yabancı ülke vatandaşlarının Filistin'e yerleşmesini belli şartlara bağlamıştı. Fakat pratikte bu şartları taşımayan pek çok Yahudi çeşitli yollardan Filistin'e gelmişti. I. Dünya Savaşı başladıktan sonra Almanya'nın yanında savaşa katılma kararı alan Osmanlı yönetimi düşman cephede yer alan Rusya uyruğunu taşıyan ve Filistin'e izinsiz yerleşmiş Rus Yahudilerini sınır dışı etmişti. 1914'ün sonlarında savaş muhabiri olarak Mısır'da çalışan Jabotinsky bunu öğrenince Dünya Siyonist Örgütü'nden bağımsız, bireysel bir girişim olarak bir Yahudi Lejyonu oluşturmak için gönüllülerden imza toplamaya başladı.[12]

Jabotinsky. Siyonist çevrelerde 'aktivist' olarak bilinen diğer arkadaşları Joseph Trumpeldor, Pinhas Rutenberg ve Meir Grossman ile birlikte bir askeri güç oluşturup Britanya yanında savaşa girmeyi savunuyordu.[13] Japon – Rus savaşında kahramanlık göstermiş ve madalya ile onurlandırılmış olan meslekten asker Trumpeldor ile beraber oluşturdukları kuvvetle Britanya'ya, Filistin'de Osmanlı ordusuna karşı savaşmak için başvurdular.[14] Britanya onlara Filistin'de aktif savaş yerine yine Osmanlı'ya karşı Çanakkale'de devam etmekte olan savaşta bir nevi geri hizmet olan ikmal görevini teklif etti. Profesyonel bir asker olan Trumpeldor çok memnun olmasa da bir ilk adım olarak yapılan teklifi kabul etti.[15] Böylece yaklaşık iki bin yıl aradan sonra ilk defa Yahudilerden oluşan bir askeri güç olan Siyan Katır Bölüğü *(Zion Mule Corps)* kurulmuş oldu.[16]

Jabotinsky, savaşta geri hizmet verecek bir askeri birlikle yetinmeyip, aktif savaşta yer alacak bir Yahudi Lejyonu oluşturma çabalarına devam etmek için Avrupa'ya geçti. Roma, Paris

ve Londra'ya giden Jabotinsky Siyonist liderler dahil konuştuğu yetkililerin çoğundan olumsuz cevap aldı. Hatta Siyonist hareketin resmi liderlik kadrosu Jabotinsky'yi lejyon taraftarı tavrından dolayı kınadı.[17] Buna rağmen bazı Siyonist önderler Yahudi Lejyonu fikrine destek verdiler. Özellikle İngiltere nezdinde lobi faaliyeti yapan Chaim Weizmann Jabotinsky'yi destekleyerek Yahudi Lejyonunun oluşmasına katkıda bulundu.[18]

Jabotinsky. Yahudi Lejyonu fikrine sadece Yahudiler ve Siyonistler arasında değil, aynı zamanda Britanya'nın etkin çevrelerinden, özellikle savaş kabinesinden, dışişleri bakanlığından ve istihbarat bölümünden de destek buldu. Britanya basınının iki önemli ismi olan *The Times* gazetesinin editörü Wickham Steed ve *Guardian* gazetesinin sahibi ve editörü C. P. Scott da Yahudi Lejyonu fikrini destekliyordu.[19]

Her ne kadar Dünya Siyonist Örgütü'nün yürütme kurulu olan *Action Committee* Almanya'nın başkenti Berlin'de idiyse de resmi olarak Siyonist hareket savaşta tarafsızlığını ilan etmişti.[20] Bu kararın arkasındaki muhtemel sebeplerden biri, savaş sonrası dönemde Osmanlı'nın Filistin'deki Yahudilere karşı kötü muamelesine sebebiyet vermemekse, diğeri de antisemitizmin merkezi haline gelen Çarlık Rusyası ile aynı kampta yer almamak isteği olmuştur.

General Sir John Maxwell 19 Mart 1915'te Siyon Katır Birliği'ne Albay John Henry Patterson'u komutan olarak tayin etmiştir.[21] Her ne kadar Jabotinsky bu askeri birlikte yer almadıysa da Joseph Trumpeldor, Albay Patterson'un emrindeki komutanlardan biri olarak atanmıştır. Cephe gerisinde cephane ve yiyecek taşımakla görevlendirilen Siyon Katır Birliği 562 kişiden oluşmaktaydı. Çanakkale Savaşı'nda müttefik kuvvetlerin komutanı Sir Ian Hamilton'un takdirini kazanan Zion Katır Birliği'nden 6 kişi savaşta hayatını kaybederken 25 kişi de yaralanmıştır. Müttefik güçlerin Çanakkale'de yaşadığı başarısızlık sonrası Zion Katır Birliği 1916 yılının başlarında İskenderiye'ye geri gönderilip terhis edilmiştir.[22]

Siyon Katır Birliği savaşın kaderini değiştirecek kadar önemli bir rol oynamamış olsa da, Jabotinsky'nin kariyerinde bir dönüm noktasını teşkil ediyordu. Daha sonraları Jabotinsky,

herkesin küçümseyip alay ettiği bu "merkep bölüğünün" ona St. Petersburg'da ve Londra'da bakanlıkların ve büyükelçiliklerin kapılarını açtığını ifade etmiştir.[23]

Bu arada Ekim 1917'de devrimci güçler Rusya'da Çarlık rejimini devirmişti. Devam etmekte olan savaş ve dünya siyasi dengelerinde yaşanan değişiklikler sonucu Britanya, Siyonistlerin "Filistin'de Yahudi milleti için ulusal bir yurt kurma" fikrine sempati duyduğunu ifade eden meşhur Balfour deklerasyonunu 2 Kasım 1917'de yayınladı. Bu gelişmeler Siyonist liderlerin Jabotinsky'nin Yahudi Lejyonu fikrine karşı olan tavırlarını yumuşatmıştır.

Siyon Katır Birliği'nden terhis edilen askerlere ek olarak Londra'da yaşayan Rus vatandaşı bazı gönüllü Yahudilerden oluşturulan Yahudi Lejyonu veya diğer adıyla 38. Piyade Taburu Şubat 1918'de Filistin'e hareket etti.[24] Trumpeldor'un yanı sıra teğmen rütbesiyle Jabotinsky de bu lejyonda görev almıştı. 31 Ekim 1918'de Osmanlı devleti ile ateşkes ilan edilince Filistin toprakları tamamen Osmanlı hakimiyetinden çıkmış oldu. Siyonist liderler her ne kadar Yahudi Lejyonunu bir tugaya dönüştürmek için çalışsalar da Britanya otoriteleri buna müsaade etmedi. Ağustos 1919'da Yahudi Lejyonunun görevine resmen son verildi.[25]

Jabotinsky I. Dünya Savaşından sonra Araplara karşı Yahudi yerleşimcileri korumak amacıyla kurulan *Hagana*'nın organizasyonunda yer almıştır.[26] 1920'de Kudüs'te Hagana'nın başkanı olarak Arap saldırılarına misilleme yaptığı için Britanya manda yönetimi tarafından tutuklanmış ve 15 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır. Kısa süre sonra Yüksek Komiser Herbert Samuel tarafından affedilen Jabotinsky serbest bırakılmıştır.[27]

1921 yılında Dünya Siyonist Örgütü'nün yürütme kuruluna seçilen Jabotinsky siyasi danışman ve Siyonist propagandacı olarak dikkat çekmekteydi. Ancak Jabotinsky'nin devamlı daha fazlasını isteyen tavırları, özelde yönetim kurulundaki diğer üyelerle, genelde Siyonist harekete hakim olan sosyalistlerle arasının açılmasına sebep olmuştur.

Ukrayna'nın Bolşevikler tarafından sürgüne gönderilen hükümet başkanı Simon Petliura'nın bir bakanı olan Maxim Slavinsky ile 1921'de görüşmesi Jabotinsky'nin adı etrafında yeni

tartışmaların doğmasına yol açmıştır. Petliura'nın yönetimi altında Ukrayna'da binlerce Yahudi öldürülmüştü. Dolaylı yoldan da olsa onunla temas kurmuş olması Jabotinsky adına politik bir hata olarak değerlendirilmiştir. 12. Siyonist Kongresinde yaptığı konuşmada Jabotinsky bu görüşmesini İtalyan devrimci Mazzini'nin meşhur sözünü[28] uyarlayarak "Filistin için çalışırken, şeytanla bile işbirliği yaparım" demişti.[29]

Jabotinsky'nin 1923'te Dünya Siyonist Örgütü'nün yürütme kurulundan istifa etmesi diğer üyeler tarafından olumlu karşılanmıştır. Zira o, reel politiği göz ardı eden tavırları, politik konuları dramatize etmesi, toplantılarda sık sık uzun konuşmalar yapması ve diğer üyelerin yaklaşımlarını eleştirmesi nedeniyle yönetim kurulunda memnuniyetsizliğe neden olmuştu.[30]

Jabotinsky 1925 yılında Paris'te Dünya Revizyonist – Siyonistler Birliği adıyla yeni bir parti kurdu. Buna bağlı olarak merkezi Riga'da olan Betar *(Brit Trumpeldor)* adında bir gençlik teşkilatı da kuruldu.[31] Böylece, Chaim Weizmann başkanlığındaki Dünya Siyonist Örgütü bünyesinde, Siyonist politikaları eleştiren muhalif bir parti ortaya çıkmış oldu.[32] 'Revizyonist' ismiyle meşhur olan bu hareket Siyonizmin hedeflerini değil, uygulanmakta olan politikalarını revize etmeyi amaçladığını ifade ediyordu. Jabotinsky'ye göre Herzl'in politik Siyonizm çizgisini, Dünya Siyonist Örgütü'nün resmi yönetimi değil, Revizyonistler temsil ediyordu.[33]

Revizyonist Parti, Filistin'e yoğun göçü ve bunun sonucunda Ürdün nehrinin her iki tarafında kendi güvenliğini sağlayabilen bir Yahudi çoğunluk oluşturmayı öncelikli hedef olarak ilan etmişti.[34] 4 Kasım 1923 yılında *Rasswyet* gazetesinde yayınlanan "Demir Duvar: Biz ve Araplar" başlıklı makalesi[35] Jabotinsky'nin politik görüşlerini özetlediği klasik eseri olarak görülür.[36] Jabotinsky "Demir Duvar" ideolojisini şu temel noktalar üzerine kurmuştur:

Biz (Yahudiler) Araplara düşman değiliz.

Arapların Filistin'den sürülmesi imkansızdır. Yahudiler ve Araplar barış içerisinde eşit olarak yaşamalıdır. Fakat bu bizim Araplarla ilişkimize değil, tamamen Arapların Siyonizm ile ilişkisine bağlıdır.

Araplar gönüllü olarak bizimle bir anlaşmaya varmalı ve Filistin'de Yahudi çoğunluğu kabul etmelidir.

Araplar çocuk değildir. Elde edecekleri ekonomik menfaat için Filistin üzerindeki haklarından vazgeçmeyeceklerdir. Topraklarına yerleşen yabancıları kovma ümidi var oldukça direneceklerdir.

Araplar gönüllü olarak kolonizasyonu kabul etmeyeceklerine göre bu ancak yerli halktan bağımsız bir gücün koruması altında gerçekleştirilebilir. İşte bu güç, yerli halkın delip geçemeyeceği demirden bir duvar olacaktır.

Özet olarak Araplara karşı bizim politikamız budur. Bunu başka bir şekilde formüle etmek ancak ikiyüzlülük olur.

Revizyonist yaklaşımda açıklanması gereken iki önemli nokta daha vardır: a) Bu yaklaşımı gayr-i ahlaki diye eleştirenler yanılıyor. Ya Siyonizm ahlaki ve adil bir davadır ya da değildir. Fakat bu, biz Siyonist olmadan önce kararlaştırmamız gereken bir konuydu ve biz zaten kararımızı olumlu yönde verdik. Joseph ya da Simon veya İvan yahut Ahmet ister buna katılsın, ister katılmasın artık fark etmez, adalet yerine getirilmelidir.

b) Bütün bu söylediklerimiz. anlaşmanın imkansız olduğu anlamına değil, gönüllü anlaşmanın imkansız olduğu manasına gelmektedir. Bizi kovacaklarına en küçük ümitleri kalmayıncaya kadar bizimle savaşacaklardır. Ancak başka ihtimal kalmadığını gördükleri zaman anlaşmayı kabul edeceklerdir. Bir başka ifadeyle, ilerideki bir anlaşma için bizim tek yolumuz mevcut şartlarda her türlü anlaşma tekliflerini reddetmekten geçmektedir.

Sömürgeci bakış açısının ve hegemonik yaklaşımın bariz olarak görüldüğü bu makale Revizyonist hareketin resmi politikasını oluşturmuştur.

Revizyonist hareket, Siyonizmin *monistic* bir karaktere sahip olduğuna vurgu yapar ve onun her hangi bir ideolojiyle bütünleştirilmesine ve bütün Yahudilerin paylaşmayacağı sembollerin kullanılmasına karşı çıkar.[37] Bu bakış açısı ile Revizyonistler, Dünya Siyonist Örgütü'ne hakim olan sosyalist Siyonist ideolojiyi eleştirir ve Demir Duvarda da ifade edildiği gibi bunun Siyo-

nizmin hedeflerinin gerçekleşmesini erteleyen bir rol oynadığını öne sürer. Revizyonist ve sosyalist kamp arasındaki bu farklılık zamanla derinleşerek Siyonist harekette yolların ayrılmasına sebep olmuştur.

1931 yılında toplanan 17. Siyonist Kongre öncesi Dünya Siyonist Örgütü başkanı Chaim Weizmann "Yahudi devletinin bir hedef olmadığını ancak hedefe götüren bir araç olduğunu" açıklamıştı.[38] Kongre'de Revizyonist delegeler Weizmann'ın politikasını eleştiren konuşmalar yapmış ve Siyonizmin nihai hedefinin Filistin'de bir Yahudi çoğunluk oluşturmak ve Yahudi devleti kurmak olduğunun Kongre tarafından resmen ifade edilmesini teklif etmiştir. Revizyonistlerin bu teklifi çoğunluk tarafından reddedilince, Jabotinsky üyelik kartını yırtmış ve "Bu artık Siyonist bir kongre değildir" diyerek ayrılmıştır.[39] Gün geçtikçe artan görüş ayrılıkları sonunda Revizyonistler, Dünya Siyonist Örgütü'nden tamamen ayrılıp Eylül 1935'te Viyana'da Jabotinsky'nin başkanlığında Yeni Siyonist Örgütü'nü (*New Zionist Organiation, NZO*) kurmuştur.[40]

II. Dünya Savaşı'na doğru Avrupa'daki siyasi dengeler hızla değişmeye başlamıştı. Hitler'in Almanya'da, Mussolini'nin İtalya'da güçlenmesi Orta Avrupa'daki devletleri ve oralarda yaşayan Yahudileri tehdit etmeye başlamıştı. Avrupa'da Yahudileri bekleyen tehlikeyi sezen Jabotinsky yıllardır dile getirdiği Filistin'e toplu göç fikrini bir tahliye planı şeklinde yeniden gündeme getirmiştir. 1934 yılında 600.000 imza toplayan Revizyonist hareket büyük devletlerin hükümetlerinin dikkatini Avrupa Yahudilerinin durumuna çekmeye ve onları Filistin'in kapılarını toplu Yahudi göçüne açmaya iknaya çalışmıştır.

Avrupa'da çeşitli devlet adamları ve diplomatlarla yürüttüğü ve iyi geçen görüşmelere rağmen Jabotinsky herhangi bir pratik sonuç alamamıştır.[41] Fakat zaman, Jabotinsky'nın Avrupa Yahudilerinin kaderiyle ilgili kuşkularında haklı olduğunu göstermiştir.

Britanya manda yönetimi uzun yıllar Jabotinsky'nin Filistin'e girmesine izin vermedi. Son yıllarını Doğu Avrupa, Paris, Londra ve Amerika'yı dolaşarak geçiren Jabotinsky 1940 yılında New York'ta Betar'ın bir kampını ziyaret ederken kalp krizi sonucu

öldü. Bir Yahudi devleti kurulup naaşının nakledilmesine izin vermedikçe İsrail'e götürülmemesini vasiyet eden Jabotinsky'nin vasiyeti, çeyrek yüzyıl sonra yerine getirildi ve devlet töreniyle naaşı Kudüs'e nakledildi.[42]

İsrail Parlamentosu Knesset'in 2005 yılında, adına özel bir kanun[43] çıkarttığı Jabotinsky aynı zamanda adı İsrail'de en çok caddeye verilen kişi olarak ta bilinmektedir.[44] Bu durum onun İsrail politik kültüründeki yerini göstermesi açısından önemlidir. Likud Partisi'nin liderliğini yapan Menahem Begin[45], İzak Şamir, Ariel Şaron, Benyamin Netanyahu İsrail politik hayatında Jabotinsky'nin varisleri olmuştur. İsrail Evimiz Partisi (*Yisrael Beytanu*) lideri Avigdor Lieberman[46] ve 2013 seçimlerinde oylarını en çok artıran parti olarak koalisyon ortağı olan Yahudi Yurdu Partisi (*ha – Bayit ha – Yahudi*) başkanı Naftali Bennett[47] te Jabotinsky'nin Siyonizm yorumunun takipçileri olarak siyaset yapmaktadır.

Etkili bir hitabet ve diplomasi yeteneğine sahip olan Jabotinsky, gazetecilikten askerliğe kadar pek çok alanda Siyonizm idealini gerçekleştirmek için çaba göstermiştir. Londra, Paris, İstanbul gibi dönemin politik ve diplomatik merkezlerinde çeşitli faaliyetler gösteren Jabotinsky, I. Dünya Savaşı'nda ve sonrasında askerlikle iç içe bir hayat sürmüştür. Filistin'de bir Yahudi devletinin kurulmasını görmeden bu dünyadan ayrılan Jabotinsky'nin Revizyonist Siyonizm yorumu, hem 1948 öncesi dönemde, hem de İsrail devleti kurulduktan sonra Siyonistler arasında devamlı taraftar bulmuştur. İsrail devletinde Araplarla ilişkileri hala " Demir Duvar" ideolojisi doğrultusunda yürütmeyi savunan politik partilerin var olması ve bunların halkın azımsanamayacak bir kesiminden kabul görmesi, özelde İsrail siyasetinde, genelde Ortadoğu'da bölgesel ilişkilerde Jabotinsky'nin etkisinin hala devam ettiğini göstermektedir.

# Kaynakça


Begin, Menachem, "My Mentor Ze'ev Jabotinsky: Ze'ev Jabotinsky's Centennial Birthday, 1980", *Outpost*, Sayı: 259, Aralık 2012, s. 8

Brenner, Lenni, *The Iron Wall: Zionist Revisionism from Jabolinsky to Shamir*, Zed Books, London, 1984.

Comay, Joan, *Who's Who in Jewish History*, (ed. By L Cohn – Sherbok), Oxford University Press, Oxford, 1995.

Jabotinsky, Vladimir, *Turkey and the War*, T. Fisher Unwin, London, 1917.

Jabotinsky, Vladimir, "The Iron Wall", *Razsviet*, 4.11.1923, <http://www.jabotinsky.org/multimedia/upl_doc/doc_191207_49117.pdf> (30.10.2013).

"Jabotinsky Law", <http://www.knesset.gov.il/vip/jabotinsky/eng/law_eng.html> (30.10.2013).

Kadish, Sharman, *Bolsheviks and British Jewry: The Anglo – Jewish Community: Britain and the Russian Revolution*, Frank Cass, London, 1992.

Laqueur, Walter, *A History of Zionism*, Holt, Rinehart and Winston. New York, 1972.

Lazar, Moshe, "Ladino", *Encyclopaedia Judaica*, c. 12, s. 427 – 435.

Lazaroff, Tovah, "A Mandate for Jewish Zionism", *The Jerusalem Post*, 28 Aralık 2005.

Liebman, Charles & Eliezer Don – Yehiya, *Civil Religion in Israel*, University of California Press, Berkeley, 1983.

Kressel, Getzel, "Zionist Congresses", *Encyclopaedia Judaica*, c. 21, s. 627 – 636.

Patterson, J. H., *With the Siyonists in Gallipoli*, Hutchinson & Co, London, 1916.

Petersburg, Ofer, "Jabotinsky most popular street name in Israel", *Ynetnews*, <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3476622,00.html> (30.10.2013).

Remnick, David, "The Party Faithful: The Settlers Move to Annex the West Bank and Israeli Politics", *The New Yorker*, 21 Ocak 2013 <http://www.newyorker.com/reporting/2013/01/21/130121fa_fact_remnick> (30.10.2013).

Schechtman, Joseph B., "Jabotinsky, Vladimir", *Encyclopaedia Judaica*, c. 11, s. 10 – 14.

Schechtman, Joseph B., "Jewish Legion", *Encyclopaedia Judaica*, c. 11, s. 303 – 306.

Schechtman, Joseph B., *Rebel and Statesman: The Vladimir Jabotinsky Story*, Thomas Yoseloff, New York, 1956.

Tuncoku, Mete, "İsrail'in Kuruluşuna Varan Gelişmeler İçinde Çanakkale Savaşları'nın Önemi", *Çanakkale 1915: Buzdağının Altı*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2007 içinde, s. 83-90.

Vital, David, *Zionism: The Crucial Phase*, Oxford University Press, Oxford, 1987.

# DİPNOTLAR

## Jabotinsky, Siyonizm ve Osmanlı Devleti

*Yrd. Doç. Dr. Mahmut SALİHOĞLU*

1. Joan Comay, Who's Who in Jewish History, (ed. By L Cohn – Sherbok), Oxford University Press. Oxford, 1995
2. Walter Laqueur, A History of Zionism, Holt, Rinehart and Winston. New York, 1972, s. 340.
3. Comay, a.g.e., s. 187.
4. Lenni Brenner, The Iron Wall: Zionist Revisionism from Jabolinsky to Shamir, Zed Books, London, 1984, s. 13 – 14.
5. Brenner, a.g.e., s. 16.
6. Joseph B. Schechtman, "Jabotinsky, Vladimir", Encyclopaedia Judaica, c. 11, s. 11.
7. Brenner, a.g.e., s. 37 – 38.
8. İspanya kökenli Yahudiler (Sefardi) tarafından konuşulan ve Türkiye Yahudileri arasında yaygın olarak bilinen bir dildir. Detaylı bilgi için bkz. Moshe Lazar, "Ladino", Encyclopaedia Judaica, c. 12, s. 427 – 435.
9. Schechtman, "Jabotinsky", s. 11.
10. Laqueur, a.g.e., s. 340.
11. Vladimir Jabotinsky, Story of the Jewish Legion, B. Ackerman, 1945, s. 30'dan aktaran, Brenner, a.g.e., s. 41.
12. Laqueur, a.g.e., s. 341.
13. David Vital, Zionism: The Crucial Phase, Oxford University Press, Oxford, 1987, s. 137.
14. Mete Tuncoku, "İsrail'in Kuruluşuna Varan Gelişmeler İçinde Çanakkale Savaşları'nın Önemi", Çanakkale 1915: Buzdağının Altı, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2007 içinde, s. 86.
15. Vital, a.g.e., s. 143.
16. Birliğin kuruluşunu, Britanya ordusu tarafından bu birliğe komutan olarak atanan Patterson, With the Zionists in Gallipoli isimli kitabında detaylıca anlatmaktadır. Bkz. s. 31-47.
17. Schechtman, "Jabotinsky", s. 11.
18. Sharman Kadish, Bolsheviks and British Jewry: The Anglo – Jewish Community: Britain and the Russian Revolution, Frank Cass, London, 1992, s. 157.

19. Vital, a.g.e., s. 155; Kadish, a.g.e., s. 144.
20. Comay, a.g.e., s. 188, Brenner, a.g.e., s. 45.
21. Tuncoku 18 Mart 1915'teki deniz harekatında İttifak devletlerinin başarısızlığından sonra planlanan çıkartma ile ilgili politika değişikliğine dikkat çekmektedir. Bkz. Tuncoku, a.g.e., s. 87.
22. Schechtman, Joseph B., "Jewish Legion", Encyclopaedia Judaica, c. 11, s. 303.
23. Jabotinsky, Story of the Jewish Legion, s. 74'ten aktaran, Brenner, a.g.e., s. 46.
24. Brenner, a.g.e., s. 50; Kadish, a.g.e., s. 224.
25. Schechtman, "Jewish Legion", s. 305 – 306.
26. Comay, a.g.e., s. 188.
27. Laqueur, a.g.e., s. 343; Comay, a.g.e., s. 188.
28. "Noi faremo l'Italia anche uniti col Diavolo"
29. Joseph B. Schechtman, Rebel and Statesman: The Vladimir Jabotinsky Story, Thomas Yoseloff, New York, 1956, s. 399.
30. Laqueur, a.g.e., s. 345.
31. Laqueur, a.g.e., s. 347; Comay, a.g.e., s. 189.
32. Charles Liebman & Eliezer Don – Yehiya, Civil Religion in Israel, University of California Press, Berkeley, 1983, 59.
33. Laqueur, a.g.e., s. 345.
34. Comay, a.g.e., s. 189.
35. Makalenin İngilizce çevirisi için bkz. <http://www.jabotinsky.org/multimedia/upl_doc/doc_191207_49117.pdf> (30.10.2013)
36. Brenner, a.g.e., s. 73.
37. Liebman, a.g.e., s. 60.
38. Laqueur, a.g.e., s. 356.
39. Getzel Kressel, "Zionist Congresses", Encyclopaedia Judaica, c. 21, s. 631.
40. Comay, a.g.e., s. 189.
41. Laqueur, a.g.e., s. 373; Comay, a.g.e., s. 190.
42. Comay, a.g.e., s. 191.
43. Kanun metni için bkz. < http://www.knesset.gov.il/vip/jabotinsky/eng/law_eng.html> (30.10.2013)
44. Ofer Petersburg, "Jabotinsky most popular street name in Israel", Ynetnews, <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3476622,00.html> (30.10.2013)
45. Menachem Begin, "My Mentor Ze'ev Jabotinsky: Ze'ev Jabotinsky's Centennial Birthday, 1980", Outpost, Sayı: 259, Aralık 2012, s. 8.
46. Tovah Lazaroff, "A Mandate for Jewish Zionism", The Jerusalem Post, 28 Aralık 2005.
47. David Remnick, "The Party Faithful: The Settlers Move to Annex the West Bank and Israeli Politics", The New Yorker, 21 Ocak 2013